

Haziran 2013

MESLEKİ EĞİTİM, SANAYİ VE YÜKSEK TEKNOLOJİ 2023

www.tsv2023.org

“Mesleki Eğitimin
Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve
Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı
(Konvertibilite)”

AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ

RAPOR EKİBİ

EDİTÖR

Prof. Dr. B. Koray TUNÇALP

İÇERİK

Prof. Dr. B. Koray TUNÇALP, METGEM Danışmanı

Azize GÖKMEN, METGEM Başkanı ve Bahçeşehir Üniversitesi MYO Müdürü

Yrd. Doç. Dr. Hatice Necla KELEŞ, BAÜ MYO

Öğr. Gör. Ahu ERGEN, BAU MYO

Öğr. Gör. Tuğba KIRAL ÖZKAN, BAU MYO

Turhan KARAKAYA, İSEDA İklimlendirme Soğutma Eğitim Araştırma Derneği ve METGEM

Tuğba KARAKAYA, Akademisyen

Levent KARAKAYA, TBD Türkiye Bilişim Derneği

Uğur OTARAN, İSEDA İklimlendirme Soğutma Eğitim Araştırma Derneği ve METGEM

Hayrettin KAĞNICI, TİAD Takım Tezgâhları ve İş Adamları Derneği

Yaşar ROTA, DTD Demiryolu Taşımacılığı Derneği

Muammer ÜNLÜ, UND Uluslararası Nakliyeciler Derneği

Namık İLİK, SENTEZTEK

Nükhet İŞİKOĞLU, DTD Demiryolu Taşımacılığı Derneği

Arş. Gör. Serkan YEŞİLYURT, METGEM

PROJE YÖNETİCİLERİ

Büyükelçi (E) Murat BİLHAN, İstanbul Kültür Üniversitesi,

Doç. Dr. Abdullah ÖZKAN, İstanbul Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Engin SELÇUK, İstanbul Üniversitesi

Dr. Necmi DAYDAY

Dr. Muharrem Hilmi ÖZEV

Dr. Almagül İSSİNA

Erdal KÜÇÜKOĞLU, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman

Mehmet GÜLTEKİN, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman

Murat KARASOY, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman

Sinan ÖZDEMİR, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman

“İnsan hareketliliği” olarak tanımlanabilecek bu sürecin ülkemizdeki yansımalarını hep beraber yaşamaktayız. 1950’li yıllarda Avrupa’ya Türk iş göçü olarak yaşanan süreç, günümüzde yurtdışında iş alan Türk firmaları nedeniyle özellikle inşaat sektöründe daha çok dikkat çekmektedir. Diğer yandan yurtdışında çalışan Türk iş gücünün dağıtımı sadece inşaat sektörüyle sınırlı kalmamış, sporcusundan din adamına, akademisyenden sanatçısına kadar geniş bir yelpazeye yayılmaya başlamıştır.

Ülkemizde yeni kurulan Mesleki Yeterlik Kurumu (MYK), unvanı kanunla belirlenen meslekler dışında kalan çeşitli mesleklere (matbaa bıçak operatörü, servis aracı şoförü vb.) sertifikasyon sürecini başlatmıştır. MYK, özellikle kalifiye eleman olarak tanımlanan işlerin gerektirdiği bilgi, beceri yetkinliklerini standart hale getirmekte ve belgelendirmektedir.

Diğer yandan bu sürecin sonraki adımı olan mesleki ve teknik eğitim sınav merkezleri projesi de devam etmektedir. Ülkemizin iş gücü dolaşımı konusunda bir politikası ve eylem planı maalesef bulunmamaktadır. Özellikle hem işverenler hem de çalışanlar bu konuda çok ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

1. CUMHURİYET DÖNEMİ ORTAÖĞRETİM MESLEKİ EĞİTİMİNİN YAPISI

Eğitim, “kişinin yeteneklerini geliştirmesini ve yaşama etkin biçimde katılmasını sağlayacak bilgi ve becerilerle donatılmasını amaçlayan etkinliklerin tümü”¹ olarak tanımlanmaktadır. “Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişme meydana getirme süreci”² olarak da ifade edilmektedir.

Toplumun yaratıcı gücünü ve verimliliğini artıran, kalkınma çabasının gerçekleşmesi için gereken nitelik ve nicelikte elemanların yetiştirilmesini sağlayan ve toplumdaki bireylere yeteneklerine göre yetişme olanağı veren eğitim olgusu³ iş gücü niteliğinin artmasında en önemli unsurdur. Geniş bir kapsamı olan eğitim kavramı, işletme içinde veya dışında, formal programlar yolu ile veya kendi kendine ya da tecrübe kazanma yolu ile bir kişinin bilgi, yetenek ve becerilerinde değişiklik yapma faaliyeti olarak tanımlanabilir⁴.

Türkiye’de Çıraklık ve Mesleki-Teknik Eğitimin tarihi gelişimi Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ve Cumhuriyet Öncesi Dönem olmak üzere iki bölümde incelenebilir. Türk toplumunda 19. yüzyıla kadar mesleki ve teknik eğitim çıraklık sistemiyle loncaların sorumluluğunda yürütülmüştür.

¹ Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük. (1993). İstanbul: Milliyet Yayınları.

² Ertürk, S. (1972), Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Yelken-tepe Yayınları.

³ Sabuncuoğlu, Z. (1994), Personel Yönetimi: Politika ve Yönetimsel Teknikler. Bursa: Rota Ofset.

⁴ Koçel, T. (2010), İşletme Yöneticiliği, İstanbul: Beta Basım.

**“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ**

Osmanlı döneminde ilk sanat okulları ordu bünyesinde açılmıştır. Tanzimattan sonra genel eğitimle mesleki eğitim bir arada düşünölmeye başlanmış ve bu konuda okullar açılması önerilmiştir.

İmparatorluk döneminde, 1861 yılında Niş’te, daha sonra 1864 yılında Rusçuk ve Sofya’da kimsesiz çocukları barındırmak ve sanat öğretmek amacıyla ilk sanat okulları olan “İslahaneler” açılmıştır. Bu okullarda öğrencilere; çuhacılık, araba yapıcılığı, kunduracılık, terzilik, külahçılık vb. sanatlar öğretilmiştir.

Cumhuriyetle birlikte mesleki ve teknik eğitim, okula dayalı yeni bir yapıda ele alınmıştır. 1926 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bu okullarla ilgili görev üstlenmiştir. 1935 yılından itibaren 2765 sayılı Kanun ile okulların masrafları tamamıyla devlet tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Bakanlık merkez teşkilatında 1933 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 1941 yılında ise Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. Böylece mesleki ve teknik öğretim hizmet ve destek birimleri oluşturulmuştur.

1940-1950’li yıllarda mesleki ve teknik eğitimin hızla geliştiğı ve yaygınlaştığı görölmektedir. Bu dönemde, çıraklık sistemi geleneksel yöntemlerle sürdürölmüştür. Devlet çıraklık okullarının açılması için de çaba sarf etmiştir.

Günümüzde, mesleki eğitim sisteminde çok önemli yer tutan mesleki ve teknik liseler, hem iş ve meslek alanlarına eleman yetiştiren, hem de öğrencileri yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır⁵.

14 Eylül 2011 tarihinde 652 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile mülga;

- ◆ Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- ◆ Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- ◆ Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü
- ◆ Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı
- ◆ Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı
- ◆ Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı (6. Akşam Sanat Okulu)

⁵ Yörük, S., Dikici, A. ve Uysal A. (2002), Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 12 (2), Elazığ, 299-312.

“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında birleştirilmiştir⁶. Ülkemizde ortaöğretimdeki mesleki ve teknik eğitim okul türleri Şekil 1.’de yer almaktadır

Mesleki eğitim kavramı, bireye iş hayatında geçerliliği olan bir meslek için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlığı kazandırma ve yeteneklerini, işini bir araç olarak kullanarak çeşitli yönleri ile geliştirme süreci⁷ olarak ifade edilmektedir.

Şekil 1. Mesleki ve Teknik Eğitim Okulu Türleri

UNESCO mesleki ve teknik eğitimi, “farklı ekonomik sektörlerde ve sosyal hayattaki mesleklerle ilgili genel eğitimi, teknolojileri ve ilgili bilimleri, uygulamalı becerileri, meslekle ilgili tutumları ve bilgileri içeren eğitim” olarak tanımlamaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin amacı, bireylere toplum hayatına katkı yapacakları ve kendi hayatlarını devam ettirecekleri, kazanç sağlamalarına yardımcı olacak bir meslek kazandırmaktır. Diğer bir amaç ise çalışan bireylerin verimliliğini artırmaktır⁸.

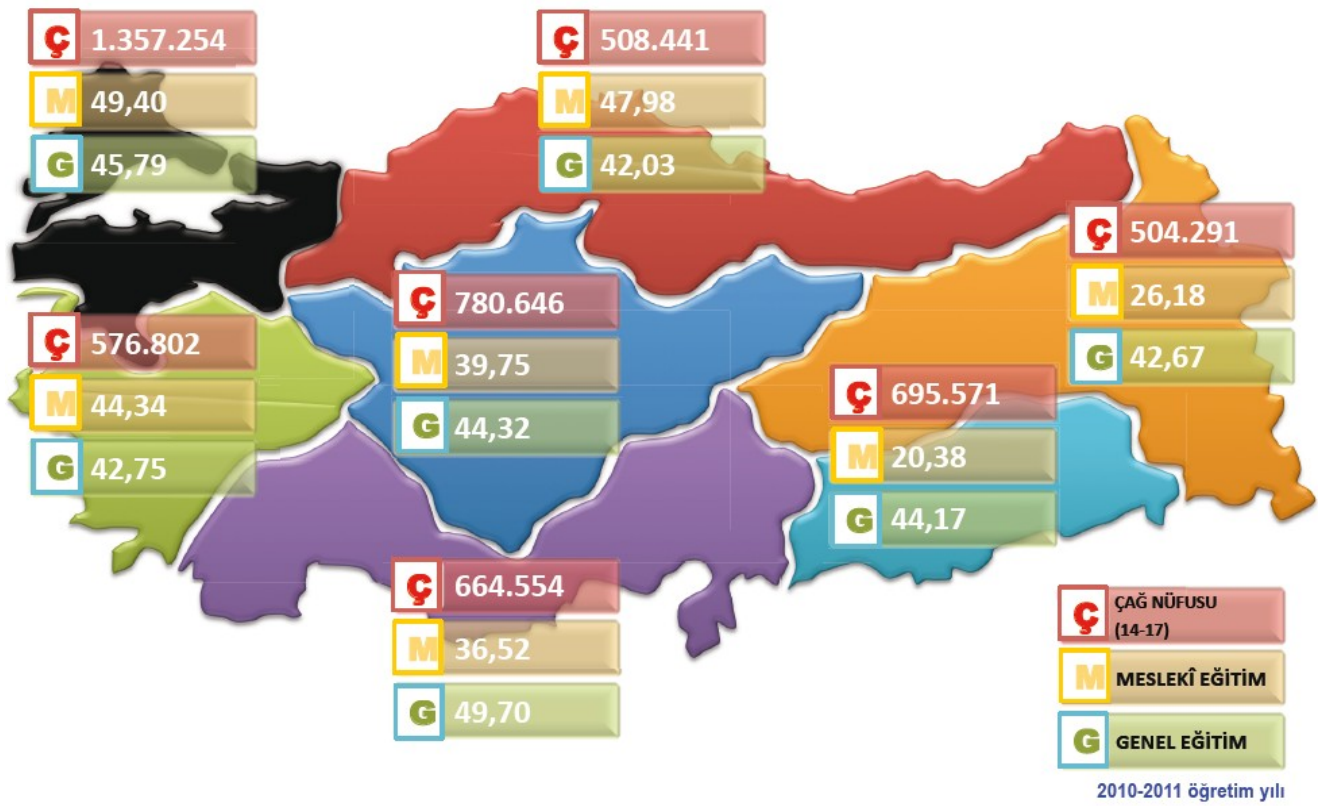
⁶ MEB (2012), Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, Antalya.

⁷ MEB (1997), Mesleki ve Teknik Öğretim Programları Tanıtım Rehberi, Ankara: Metargem Yayınları.

⁸ UNESCO, Revised Recommendation Concerning Technical and Vocational Education (2001), in Normative Instruments Concerning Technical and Vocational Education (<http://www.unevoc.unesco.org/pubsdir.php?akt=id&st=&id=UNESCO+publications+1&lg=en>), UNESCO, 2005.

Eğitim sisteminin başlıca amaçlarından biri, endüstrinin ihtiyaç duyduğu nitelikte bireylerin yetiştirilmesidir. Özellikle mesleki eğitim, bireyin yeteneklerinin gelişmesinde, onun nitelikli iş gücü vasıfları kazanmasında büyük rol oynamaktadır. Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, sanayinin yüksek nitelikli ara kademe insan gücüne olan ihtiyacını artırmıştır. Sanayi kuruluşları kalifiye eleman olarak nitelenen çalışanlardan üretim bilgi ve becerisine ek olarak teknolojinin yakından izlenmesini temel istek olarak bildirmektedirler⁹.

Şekil 2. Türkiye 2010-2011 Öğretim Yılı Çağ Nüfusu ve Okullaşma Oranları

İşyerinde alınan eğitimin özel bir önemi bulunmaktadır. Townsend'e göre (1991), birey iş başında işleri daha iyi öğrenecek ve iş yerindeki diğer çalışanlarla daha iyi ilişkiler kuracaktır. Ancak okulların, sanayide kullanılan teknolojiyi gecikmesiz izleyerek, bu teknolojilerde kullanılan araç-gereç ve makineleri atölye ve laboratuvarlarına alıp, öğrencilere bunların çalışma prensiplerini, kullanım özelliklerini ve bakım-onarımlarının ne şekilde olacağını öğretmeleri, okulların dinamik olmayan yapıları nedeniyle mümkün olamamaktadır¹⁰.

⁹ Binici, H. & Arı, N. (2004), Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(3), 383-396.

¹⁰ Sönmez, M. (2008), Türkiye'de Mesleki ve Teknik Örgün Öğretimin Sorunları ve Yeniden Yapılanma Zorunluluğu, Eğitim ve Bilim, 33 (147), 71-84.

Bu nedenle sanayi kuruluşlarının beklentilerine uygun iş gücü yetiştirilmesi, ancak kurumlar ve mesleki ve teknik eğitim veren okullar arasında işbirliğinin sağlandığı mesleki eğitim sistemi ile mümkün olmaktadır.

Ancak Cumhuriyet ile birlikte atılan bu yöndeki olumlu adımlara rağmen geleneksel eğitim modelinin baskın olduğu Türk eğitim sisteminde okul-sanayi iş birliği yeteri kadar sağlanamamış, mesleki eğitim büyük ölçüde teoride kalarak uygulamada sorunlar yaşanmıştır¹¹.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun 3. maddesinin (h) bendinde, “İşletmelerde Mesleki Eğitim, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerinin beceri eğitimlerini işletmelerde, teorik eğitimlerini ise mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya işletme ve kurumlarca tesis edilen eğitim birimlerinde yaptıkları uygulamalar” olarak tanımlanmaktadır.

Öğrencilere verilecek olan mesleki eğitimin etkinliği, ilgili sektörün ihtiyacı paralelinde düşünüldüğünde, okul ile sektör arasındaki uyuma büyük oranda bağlı olmaktadır.

Dolayısıyla mesleki eğitimde etkinlik ve verimliliğin temel kıstası sektör ile okul arasındaki uyum ve amaç birliği olup⁹, mesleki eğitimin başarısı, kurumlar ve okullar arasındaki iş birliğine ve kurumların taleplerine uygun nitelikte eğitim vermeye bağlı olmaktadır¹².

1.1 Mesleki Eğitimin Paydaşları

Yeni ekonomi şartlarında başarılı olabilmenin önemli anahtarlarından biri iyi mesleki eğitim almış, nitelikli, yenilikçi ve yaratıcı iş gücü istihdam etmektir. Mesleki eğitimde “kalifiye eleman” olarak adlandırılan meslek lisesi ve meslek yüksekokulu mezunlarının “stratejik iş gücü” olarak da tanımlandığı görülmektedir.

Bu yaklaşım 21. yüzyılın rekabetçi pazarlarında daha anlamlı bir tanımlamadır. Stratejik iş gücünü yetiştirebilmek, küresel boyutta rekabet edebilir eğitim verebilmek için Türkiye, AB ile uyumlu yükseköğrenim stratejileri belirlemeye, AB Eğitim programlarına müdahil olmaya (Erasmus, Leonardo vb.) devam etmektedir.

Öte yandan AB dışında ulusal ve uluslararası tüm paydaşların tek bir merkezden, siyasi bakış açısından uzak şekilde koordine edilmesiyle mesleki eğitim ilerilere taşınabilecektir¹³.

¹¹ MEB (2006), MEGEP, Türkiye'nin Başarısı İçin İtici Güç: Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi.

¹² Lindner, A. (1998), Modelling the German System of Vocational Education, Labour Economics, 5 (4), 421-423.

¹³ Ergen, A. Keleş H. N., Kırıl, T. (2011), “Leonardo da Vinci AB Mesleki Eğitim Programı Ödüllü Başarı Hikayeleri ve Çıkarımlar”, 2. Uluslararası 6. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Poster Bildiri, Aydın.

Mesleki eğitimin paydaşları üç ana gruba ayrılabilir¹⁴:

1) Mesleki eğitim sektörü: Örgün, yaygın ve informal öğrenme durumundaki bireyler, bunların eğitimi ile ilgili akademik ve idari personel; diğer bir ifade ile mesleki eğitim birimlerinde bulunan bütün bireylerdir. İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkilerini Güçlendirme Eylem Planında (İMEİGEP) değinildiği gibi bu grubun eğitim birimi olan okulun veya merkezin yönetim ve karar mekanizmasına iş dünyası katılmalı, “MEB, Üniversite, Sektör, Organize Sanayi Bölgesi, İhracatçılar Birliği, vb. temsilcileri” bir araya getirilmelidir.

2) İş dünyası denilebilecek grup içinde mesleki eğitim mezunları, bunları istihdam eden veya ilişkisi olan işletmeler, kurumlar, işçi ve işveren sendikaları, federasyonlar, konfederasyonlar, sektörleri en geniş ifadesiyle iş dünyasını temsil eden STK’lar ve meslek odaları bulunmaktadır. Bu grup il İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarında kısmen temsil edilmektedir (MEB, Üniversite, Sektör, Organize Sanayi Bölgesi, Birlik ve Odalar). İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları, il bazındaki konuları nicelik ve nitelik bakımından ele alan, eşgüdümü sağlayan, merkez teşkilatına gerekli bilgi ve çözemediği sorunları aktaran, keza ilçelere ve alt birimlere uygun görülen yetki ve sorumlulukları veren etkin bir kurul hâline dönüşmelidir. Bu amaçla bazı kapasite güçlendirmesi çalışmaları da yapılmalıdır.

3) Mesleki eğitimi merkez, bölge, il, ilçe seviyesinde yöneten, bilgi aktaran, izleyen, ölçen, veri toplayan, değerlendiren ve yeterlilik veren kurum ve kurullardır. Bunlar daha ziyade ulusal veya bölgesel seviyede koordine edilen, önemli sayıda kuruluşun temsil edildiği sürekli veya geçici kurullardır. Örnek olarak İstanbul Ticaret Odasının ev sahipliği yaptığı, İstanbul’daki MEB, Üniversite, il Özel İdare, İŞKUR, Belediye, Oda, Sektör, STK temsilcilerinin katıldığı “Mesleki Eğitim Komitesi” gösterilebilir. İMEİGEP İzleme ve Değerlendirme Kurulu bugüne kadar Türkiye’de oluşturulan kurulların temsil, eşgüdüm ve konuları tespit yönünden en etkin olanıdır. Bu kurul yılda üç defa toplanmaktadır.

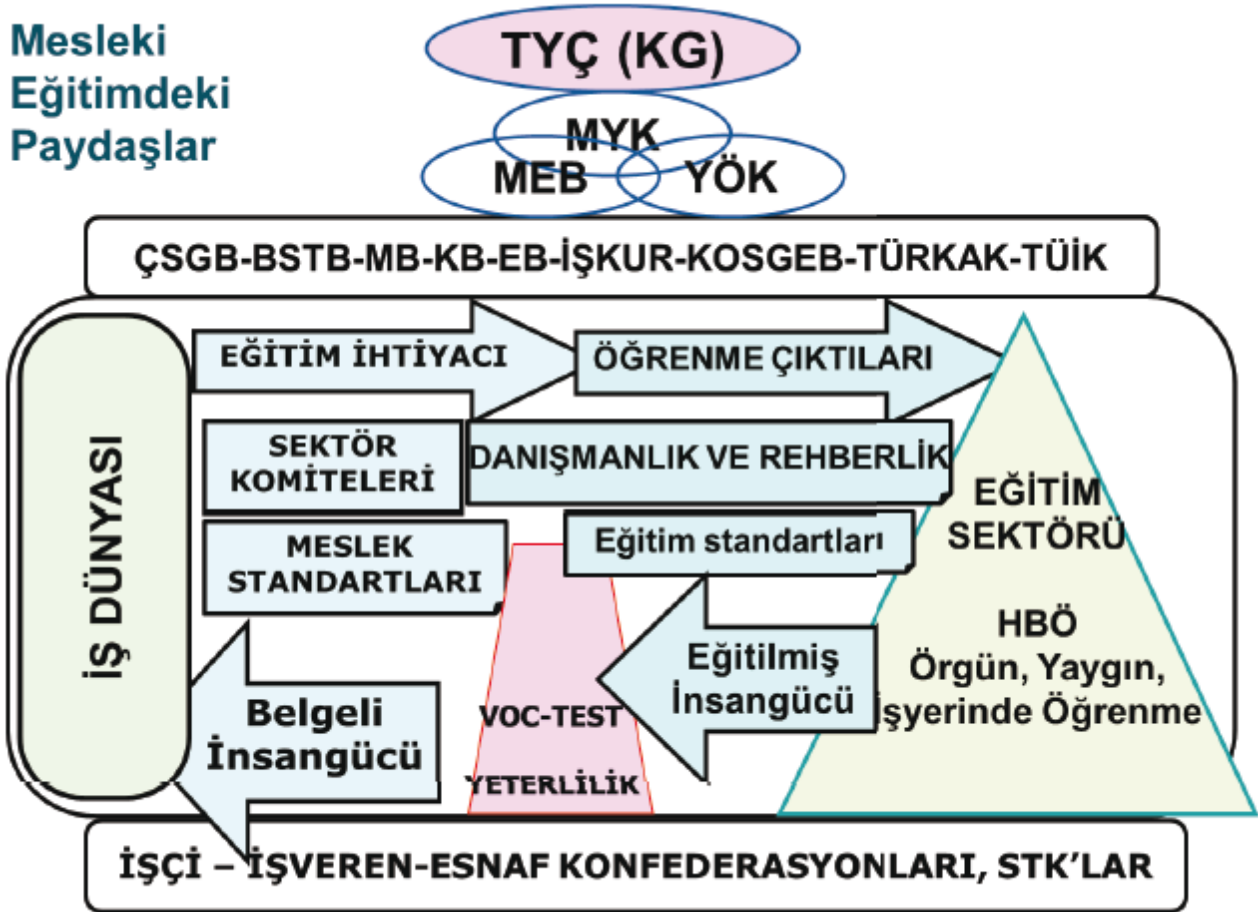
Eylem planından sorumlu kuruluşlar görevlerini yerine getirmeye çalışmakta, diğer kuruluşlarla iş birliği yapmaktadırlar. İMEİGEP İzleme ve Değerlendirme Kurulunun altında MEB, YÖK, MYK, ÇSGB, BSTB, işçi-işveren konfederasyonları, odalar ve çeşitli paydaşların temsil edildiği bütünleşik olarak çözülmesi gereken konuları ele alacak adı HBÖ Kurulu veya Mesleki Eğitim Koordinasyon Kurulu olacak bir kurula ihtiyaç vardır. HBÖ Kurulu örgün, yaygın ve informal öğrenmenin planlanması, değerlendirilmesi; birey değerlendirme dosyası, sekiz anahtar yetkinlik, (AKTS/ECTS ve MKTS/ECVET) kredi sistemi; danışmanlık ve rehberlik sistemi; akademik, mesleki ve iş yeri tabanlı öğrenmede yatay, dikey ve çapraz geçişler, önceden öğrenmenin tanınması gibi konuları her seviyede bütünleşik olarak ele almalı, esnek yapıyı hazırlamalı ve uzman çalışma gruplarıyla çalışmalıdır. HBÖ Kurulu hazırlıklarını İMEİGEP İzleme ve Koordinasyon Kuruluna sunmalıdır.

¹⁴ MEB, (2012), “Mesleki Eğitim Stratejilerini Etkileyen - Yön Veren Kurumlar ve Kuruluşlar”, <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/files/assets/basic-html/page62.html>, Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, s58.

Türkiye’de son yıllarda paydaş katılımına gereken önem verilmeye başlanmıştır. Yapılan çeşitli strateji ve eylem planı belgelerinde katılımı görmek mümkündür. Örnek olarak “İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı” dokümanının da sorumlu-ilişli olarak adı geçen kurum ve kuruluşlar şunlardır: “MEB, ÇSGB, MB, BSTB, KTB, KB, EB, YÖK, MYK, İŞKUR, KOSGEB, TÜRKAK, TÜİK, Devlet Personel Başkanlığı, Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, TOBB, İşçi ve İşveren Konfederasyonları, TESK, TSE, Yerel Yönetimler, Meslek Odaları, STK, Sosyal Ortaklar (Özel Sektör)” Türkiye’deki son gelişmeler de dikkate alınarak eğitim sektörü ve iş dünyasındaki paydaş dağılımı Şekil 2’deki gibi gösterilebilir.

Örgün veya yaygın öğrenme ile yeterlilik sahibi olan ve bir iş yerinde çalışan bir kimse günümüzde e-öğrenme, mikro-öğrenme gibi çeşitli araçlarla, keza yaygın, informal veya iş yeri tabanlı öğrenme ile öğrenciliğini devam ettirmektedir. İş dünyasından eğitim sektörüne yapılan bu 2 saatlik veya 5 dakikalık geçişleri statik yapıdaki Şekil 3 üzerinde ancak hayal edebiliriz. Dolayısıyla yakın gelecekte çalışanların büyük kesimi mesleki eğitimin birinci derece paydaşı olacaklardır¹⁶.

Şekil 3. Mesleki Eğitimin Paydaşları⁶

Şekil 3’te mesleki eğitimin birbirini besleyen paydaşları yer almaktadır. Ekonominin ülkedeki paydaşlarının mesleki ve teknik eğitim modellerini belirlemede önemli rolü vardır. Bu paydaşlar devlet, sanayi sektörü, hizmet sektörü ve finans sektörüdür. İnsan kaynaklarının sahip olması gereken bilgi ve becerileri belirleyen de sektörlerin kendileridir. Dolayısıyla bir mesleki ve teknik eğitim modelinin başarılı olabilmesi ekonominin paydaşlarının, kapasitelerinin ve onların ihtiyaçlarının dikkate alınmasıyla mümkündür¹⁶.

1.2 Mesleki Eğitimin Finansmanı ve Sektörle İlişkileri

Mesleki ve teknik eğitimin özellikle sanayileşmede, klasik eğitimin ise bir ülkenin kültürel ve sosyal yönden kalkınmasında rol oynadığını, teknik eğitimin insan sermayesine yapılan bir yatırım, klasik eğitimin ise daha çok tüketim malı/hizmeti olduğu belirtilmektedir.

Karma mallar olarak sınıflandırılan lise düzeyindeki klasik ve mesleki ve teknik okulların, sosyal faydasının ya da dışsallıklarının karşılığı olarak devlet bütçesinden sağlanan vergilerle ve fayda ilkesine uygun olarak sağlanan harçlarla finanse edildiğini belirtmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanının karşılanması konusunda diğer ortaöğretim okullarından farklı olarak, eğitimin bazı dışsallığından en çok yararlanan işverenlerin, eğitimin etkililiğini artırmak için katkı sağladıkları görülmektedir.

Toplumdaki dezavantajlı grupların çalışma yaşamına kazandırılmasını sağlamak amacıyla, özellikle mesleki ve teknik okullarda verilen meslek edindirme kurslarının etkililiğini artırmak için okulların makine ve ekipman altyapısının güçlendirilmesinde gönüllü katkıların olduğu görülmektedir. Dünyada teknolojinin yayılması/satılması ve küresel sermayenin gereksinimi olan teknik insan gücünün yetiştirilmesini, hatta gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelere doğru nitelikli iş gücünü ve beyin göçünü sağlamak amacıyla küresel aktörler, hibe veya kredilerle mesleki ve teknik öğretimin finansmanına katkı sağlamaktadırlar.

Mesleki ve teknik öğretimin finansmanının karşılanmasında daha çok özel kesimin ve işverenlerin bu eğitim turunu finanse etmesi ve herhangi bir ülkenin sınırlı eğitim bütçesi ile çok uluslu bir firmanın yerel dalında çalışacak olan bir teknik uzmanın eğitimini finanse etmemesi, ayrıca kişilerin eğitim finansmanında bireysel sorumluluğun da olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Mesleki eğitim ve programlara ilişkin finans sistemi, kaynakları ve bunlara dair uygulamaların, ülkeler arasında önemli farklılıklar gösterdiğini, genel olarak mesleki eğitimin vergiler, işverenler, faydalananlar ve gönüllü çabalarla finanse edildiği belirtilmektedir⁶.

**“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ**

Mevcut durumda yaygın mesleki eğitimin finansmanı; hükümet, belediyeler, meslek kuruluşları, sosyal taraflar, STK’lar, işletmeler ve bireyler tarafından sağlanmaktadır. MEB; okul ve kurumları aracılığıyla sunduğu eğitim hizmetlerinin finansmanını karşılamaktadır. İŞKUR; işsizlere yönelik yetiştirme faaliyetlerini işsizlik fonundan karşılamaktadır.

Meslek kuruluşları ve sendikalar, yıllık bütçelerinde gelirlerinden belli bir oranı eğitime ayırmaktadır. İşletmeler, çalışanlarına yönelik eğitim maliyetini kendi bütçelerinden karşılamaktadır. Bireyler, özel işletmelerden veya üniversitelerden aldıkları yaygın mesleki eğitim hizmetinin maliyetini kendileri karşılamaktadır.

Türkiye’deki mevcut durumu kategorize etmek gerekirse; MEB kurumlarının sunduğu veya istihdam öncesi bir meslek öğretmeye ilişkin yaygın mesleki eğitim faaliyetleri, devletin bir sorumluluğu olarak görülmekte ve devlet tarafından finansmanı sağlanmaktadır. İstihdam aşamasında sürekli yaygın eğitim ise işletmelere, meslek kuruluşlarına, sosyal taraflara ve bireylere bırakılmıştır.

Bugün tüm dünyada genel yaklaşım, sürekli yaygın eğitimin finansmanının devlet, bireyler ve işverenleri içeren üçlü mekanizmalara dayanması yönündedir. Bazı ülkeler vergi politikaları ile işletmelerin eğitim faaliyetini desteklemektedir.

Örneğin Avusturya, şirketlerin eğitim maliyetlerinin %120’sini işletme gideri olarak gelirlerden düşmesine izin vermiştir. Hyundai’nin 2006 yılında yatırım için Türkiye yerine Çek Cumhuriyeti’ni seçmesinde bu ülkenin sunduğu cazip teşviklerin arasında eğitim maliyetlerinin %45’inin (ki bunun 35 milyon dolar tutacağı tahmin ediliyordu) devletçe karşılandığı bilinmektedir.

Yine bazı ülkeler çalışan ve işsizlerin eğitimlerini finanse etmek için eğitim fonları oluşturmakta ve bu fonları işveren ve işçi temsilcileri ile birlikte yönetmektedir. Bu konuda İspanya örneği, başarılı bir örnektir. İspanya’da işletmelerde yapılan eğitim faaliyetlerinin önemli kısmı, İspanya İş Kurumu, İspanya İşveren ve İşçi Konfederasyonlarının temsilcilerinden oluşan bir kurul tarafından yönetilen “Mesleki Eğitim Fonu” tarafından finanse edilmektedir.

Fondan işletmelerin çalışanlarına yaptığı eğitim yatırımları ile çalışan ve işsizlerin mesleki eğitim faaliyetlerinin finansmanı sağlanmaktadır. Türkiye’de İŞKUR, KOSGEB ve İGEME, bazı eğitim ve danışmanlık teşvikleri sağlamaktadır; ancak bunlar çok sınırlıdır¹⁵.

¹⁵ Kenar, N.(2009) “Yaygın Eğitim Kapsamında Mesleki Eğitim Sistemi”,
<http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/YAYGIN-EGITIM-KAPSAMINDA-MESLEKI-EGITIM-SISTEMI>, Ekim.

2.2 Mesleki Eğitimden Uluslararası ve Ulusal Yatırımcıların Beklentileri

Ülkeler açısından ele alındığında; eğitilmiş insanın önemi, globalleşme eğilimleri ve yaşanan yoğun rekabet karşısında ayakta kalabilmek açısından gittikçe artmaktadır. Değişen şartlara uyum sağlayabilen, teknolojik uygulamaları kavrayabilen, üretken, çevresiyle iletişim kurabilen, takım çalışması yapabilen, mesleki bilgi ve beceriye sahip insan gücü bir ülkenin ilerlemesinde temel gücü teşkil etmektedir²⁰:

2010 tarihli Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu İstihdam Teknik Komitesinin (YOİKK), Mesleki ve Teknik Eğitimin Yaygınlaştırılmasına ve Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Teşvik Edici Önlemlerin Belirlenmesi Taslak Raporuna göre; işletmelerin ve çalışanların eğitime daha fazla yatırım yapmalarını sağlamak için, diğer ülkelerde uygulanan başarılı teşvik yöntemleri dikkate alınarak, yeni teşvik yöntemleri geliştirilmeli ve uygulanmalıdır²¹:

Türer'e göre; bürokrasiden arındırılmış, sanayi ve eğitim kesiminin ağırlıklı söz sahibi olduğu, kararlarını ihtiyaç doğrultusunda hızlı ve bölgesel alabilen, yetkili kurul düzenlemeleri olmalıdır.

Teşvik edilecek sektörlerin belirlenip, eğitim planlamasının bu sektörleri destekleyici bir görev üstlenmesi gerekmektedir. Belirlenen sektörlerle ciddi ve yatırımcıyı çeken özendirmeler yapılarak, eğitim sonrası mezunlara iş imkânı sağlanmalıdır²²

2.3 Mesleki Eğitimin Ulusal ve Uluslararası Rekabete Açılması - Öneriler

Mesleki eğitime yatırım konusu farklı kesimlerce tartışılmaktadır. Bu konuda yakın zamanda yapılmış çalışmaların bulgularına aşağıda yer verilmiştir.

A-) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 2010-2013 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanan Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesinde, istihdam ile mesleki ve teknik eğitim ilişkisinin güçlendirilmesine yönelik konulara geniş yer verilmiştir.

Türkiye Sanayi Strateji Belgesinde mesleki ve teknik eğitimle doğrudan ilgili başlıca hedefler şunlardır²³:

²⁰ İçli, G. (2007), İşletmelerin Meslek Yüksekokulu Mezunları ile ilgili Görüşleri ve Beklentileri, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 23 (2).

²¹ YOİKK (2010), “Mesleki ve Teknik Eğitimin Yaygınlaştırılmasına ve Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Teşvik Edici Önlemlerin Belirlenmesi Raporu (Taslak)”, Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu (YOİKK) İstihdam Teknik Komitesi, s.20.

²² Türer, Osman Alp (2004), Mesleki Eğitimde İşletmelerin ve Eğitim Kurumlarının Yaşadığı Sorunlara Genel Bakış ve Çözüm Önerileri, İşveren Dergisi.

**"Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon" ile "Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)"
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ**

- ◆ Özel sektörün mesleki ve teknik eğitim kurumları açmasına olanak verecek düzenlemeler yapılması ve bu kurumların vergi indirimi, uzun vadeli ve düşük faizli kredi, arsa temini gibi teşvikler ile desteklenmesi,
- ◆ Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının bina, tesis, uygulama birimi, atölye ve laboratuvarlarının özel sektörle işbirliği içerisinde işletilmesine işlerlik kazandırılması,
- ◆ Öğrencilerin uygulamalı dersler için sanayi kuruluşlarından yararlanmalarını kolaylaştırmak amacıyla açılacak meslek okullarının organize sanayi bölgeleri (OSB) içinde veya çok yakınında olması,
- ◆ İlk planlama aşamasından itibaren, organize sanayi bölgesi, turizm bölgesi, serbest ticaret bölgesi ve küçük sanayi sitesi yönetimlerinin mesleki ve teknik eğitim kurumları için arsa ayırması, bu bölgelerde kurum yapma zorunluluğunun getirilmesi için yasal düzenleme yapılması ve bu konuda ilgili bölge yönetimlerinin teşvik edilmesi,
- ◆ Öğretim programlarında öngörülen uygulamalı derslerin en az % 80'inin gerçekleştirilmesi için öğrencilerin uygun işletmelere gönderilmesi, işletmelerce öğrencilerin programlarda öngörülen amaca uygun çalıştırılması, denetim etkinliğinin artırılması ve en az on öğrenciye mesleki eğitim vermekle yükümlü işletmelerin eğitim birimi kurmaları için gerekli mevzuat düzenlemesinin yapılması,
- ◆ Mesleki ve teknik eğitimde Türkiye/bölge/il düzeyinde iş gücü ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılabilmesi için İŞKUR ve TÜİK ile işbirliği yapılarak iş gücü bilgi sisteminin kurulması ve okul bünyelerinde açılması istenen alan/dallara ilişkin teklif yapılırken bu iş gücü piyasası ve ihtiyaç analizlerinin göz önünde bulundurulması.

B-) Millî Eğitim Bakanlığı, "ülkemizde uygulanabilir rasyonel bir mesleki eğitim sistemi modelinin ortaya çıkarılması ve bunu hayata geçirmek için gereken politika, tedbir ve eylem adımlarının belirlenmesi" amacıyla 24-25 Şubat 2012 tarihlerinde Antalya'da "Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı" düzenlemiştir.

Toplantıya, YÖK, üniversiteler, çeşitli bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları, İşçi Sendikaları Konfederasyonları, Üye İşveren Sendikaları ve TİSK temsilcileri iştirak etmiştir. Komite çalışmalarında öne çıkan önerilerden bazıları şunlardır²⁴:

- ◆ Özel sektörün özel meslek liseleri kurması teşvik edilmelidir.

²³ MLMM Meslek Lisesi Memleket Meselesi Projesi ve ERG Raporu, 2012, s.30-31.

²⁴ İşveren Dergisi, (2012), http://tiskweb.com/isveren_sayfa.asp?yazi_id=3191, Eylül.

**“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ**

- ◆ Yeni bir okul yönetim modeli oluşturulmalı, okul yönetiminde, oda temsilcisi, ilgili dernek temsilcisi, okul aile birliği, okul müdüründen oluşan yönetim kurulu oluşturulmalıdır.
- ◆ Sektörün üretim ortamlarının mesleki eğitimde kullanılması yönünde teşvik sağlanmalıdır.
- ◆ Okul-işletme diyalogunun geliştirilmesi için il/ilçe danışma kurulları oluşturulmalıdır.
- ◆ Mesleki tanıtım ve kariyer danışmanlığı sistemi etkin biçimde oluşturulmalı, meslek kuruluşlarının ve STK'ların çalışmaları desteklenmelidir.

3-) 13 Şubat 2012 tarihinde TOBB ETÜ-SPM'nin ev sahipliğinde Ankara'da gerçekleştirilen ve mesleki eğitimin geleceğini yakından ilgilendiren çalışmaların ön bulgularının politika yapıcı ve akademisyenlerle paylaşıldığı toplantıdan çıkan bazı sonuçlar şunlardır:

- ◆ Mesleki eğitime yatırım yapan ülkelerin, halen yaşanmakta olan ekonomik krizde daha az istihdam kaybına uğradıkları, geçmişten bu yana mesleki eğitime büyük önem veren Almanya, Avusturya, Hollanda gibi ülkelerde işsizlik oranlarının nispeten düşük kaldığının altı çizildi.
- ◆ Mesleki eğitimin kalitesine yönelik olumsuz algının hemen hemen bütün ülkelerde gözlenen ortak bir sorun olduğu ifade edilerek, bu algıyı değiştirmenin çok zor olduğu bildirildi. Bu sorunun çözümü için, mesleki eğitim sayesinde elde edilecek kazanç beklentisinin genel eğitimden elde edilecek kazanç beklentisini aşması gerektiğini, bunun da sanayideki ara eleman ihtiyacının yoğunluğunu yansıtacak bir ücret politikası sayesinde olabileceği ifade edildi²⁵.

4-) 22-23 Mart 2012 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleşen “Mesleki Eğitim, Sanayi ve Yüksek Teknoloji 2023 Kongresi”nden çıkan bazı sonuçlar şunlardır:

- ◆ MTE okullarının yönetim kurulları; organize sanayi bölgesi temsilcisi, okul aile birliği başkanı, işçi sendikası temsilcisi ve okul yöneticisinden oluşturulmalıdır.
- ◆ Kurullarda kamu ağırlığı azaltılmalı ve işlevsellik kazandırılmalıdır.
- ◆ Özel sektör mesleki eğitimin içine girmeli, meslek liselerinin özel sektöre devri değerlendirilmelidir. Mesleki teknik eğitim okulları organize sanayi bölgelerinde açılmalıdır²⁶.

²⁵ TOBB-ETÜ Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi, <http://spm.etu.edu.tr/tr/publish/meslekiegitimtoplantisi.html>.

²⁶ TASAM, Mesleki Eğitim, Sanayi ve Yüksek Teknoloji 2023 Stratejik Rapor Özeti.

**“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ**

5-) Birinci Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) Eğitim Zirvesi'nde, dönemin Millî Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, mesleki eğitimin, ikinci sınıf bir eğitim olarak algılanmasında yanlış karar ve uygulamaların çok büyük rolü olduğunu belirterek, özetle aşağıdaki görüşleri dile getirmiştir²⁷.

- ◆ Kabuğundaki bu yerleşik algıyı yıkmak, ancak mesleki ve teknik eğitimi yeniden bir cazibe merkezi haline getirerek, doğru politikalar ve uygulamalarda tanıtım yaparak, çaba göstererek mümkün olacaktır.
- ◆ Mesleki eğitimde bir sıçrama yapacak, özel sektörün bu sürecin kıyasında değil tam içinde yer alması gerekmektedir.
- ◆ İnsan kaynaklarının uluslararası rekabet gücü artırılmak isteniyorsa, özel sektörün de elini taşın altına koyması gerekmektedir.
- ◆ Bir başka sorun finansman kaynaklarının yetersizliğidir. Sektörün ve diğer paydaşların mesleki eğitimin karar alma süreçlerinde ve finansmanında ortak olmasını istiyoruz. Piyasa aktörlerinin hem yönetim hem uygulama olarak bu alanın dışında kalması, özel sektörün bu alana hiç girmemesi, bu alanda da bakış açımızı değiştirmemiz gerektiğini ortaya koymaktadır.
- ◆ Eğitim hedeflerinin kamu tercihlerinden piyasa tercihlerine doğru kaydığı bu süreçte eğitim yöntemleri de öğreten merkezlilikten öğrenen merkezliliğe dönmektedir.
- ◆ Mesleki ve teknik eğitimde yapılan vurgu, hem öğrencilerin hem de iş piyasanın ihtiyaçlarını karşılayabilecek karma bir eğitim sisteminin oluşturulması ve mesleki eğitim veren kurumlar ile sanayi kuruluşları arasında ortaklıkların desteklenmesi yönündedir.
- ◆ Özel sektörün bu alana yatırım yapmasını teşvik etmek amacıyla yasal düzenleme yapıldı. OSB'lerde özel okul statüsünde açılacak mesleki ve teknik okullarda eğitim görece her öğrenci için, resmî okullarda öğrenim gören bir öğrenci için okul türüne göre devlete maliyetinin 1,5 katına kadar destek verilmesine imkân sağlandı. Alt mevzuat çalışmaları tamamlanmak üzere bugün yarın yayınlanacak. Sanayicilerimiz, bir an önce OSB okul açmaları yönünde çalışmalara başlamalarıdır. Eğer bunlardan bir sonuç alırsak sanayi bölgeleri dışında açılan mesleki ve teknik okullara da destek vermeyi düşünüyoruz.

²⁷ <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/mesleki-egitime-10-yilda-96-milyar-avro-luk-yatirim/32105>.

6-) Ulusal İstihdam Stratejisi (UİS) Eylem Planı Taslağında (2012-2014) ise mesleki eğitimle ilgili "Genel ve Mesleki Eğitimin Kalitesinin ve Etkinliğinin Artırılması Politikası" adı altında altı adet politika sayılmakta olup bunlardan en önemlileri aşağıda açıklanmıştır:

"Kamu kesimi, mesleki eğitimden kademeli olarak çekilerek bu konudaki inisiyatifi yerel aktörlere ve/ veya özel sektöre bırakacaktır". Bu politikanın açıklaması ise "Odalar, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının mesleki ve teknik eğitimde daha fazla öncelik almaları sağlanarak özel sektör tarafından verilen uygulamalı eğitimi teşvik etmeleri ve destek olmaları sağlanacaktır. Özel sektörün işletmelerde eğitim birimi kurması teşvik edilecektir. Özel sektör, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının mesleki eğitimi vermeleri özendirilecektir. Mesleki eğitim okul/kurumlarının iş gücü piyasası ile işbirliği içinde eğitim yapmaları sağlanacaktır. Meslek kuruluşları ve vakıfların eğitim kapasitesi oluşturma çalışmaları desteklenecektir." şeklindedir.

Gerek örgün ve gerekse yaygın eğitimin neredeyse tamamına yakın kısmı kamu (MEB ve MYO'lar) tarafından sunulmaktadır. Örgün eğitim içinde ortaöğretimde toplam 5.179 meslek lisesi mevcuttur. Bunların 5.155'i MEB'e bağlı iken 24'ü özel sektöre aittir. Özel sektörün payı %0,4'tür. Hâlbuki genel ortaöğretimde toplam okul sayısı 4.102'dir ve bunun 744'ü özel sektöre aittir. Özel sektörün payı %18,9'dur. MYO'larda da kamu ağırlığı görülmektedir. Toplam 640 MYO'nun 45 tanesi Vakıf ya da Vakıf Üniversitelerine bağlıdır. Vakıfların payı %7'dir. Okul açısından yapılan bu kıyaslama öğrenci açısından yapıldığında özel sektör payı daha da düşmektedir.

Mevcut durumda, özel sektör örgün mesleki eğitimde hizmet sunumu açısından rol üstlenmemektedir. Çünkü mesleki eğitim özel sektör açısından kârlı bir yatırım alanı değildir. Mesleki eğitim genel eğitime göre daha maliyetlidir (makine, atölye, donanım ve sarf malzemesi mesleki eğitimi daha maliyetli yapan unsurlardır). Pahalı olan bu ürüne talep açısından baktığımızda gelir durumu düşük aileler mesleki eğitimi tercih etmektedir. Bu ailelerin mesleki eğitime para ödemeleri söz konusu değildir. Bu nedenle, özel sektöre bağlı ücretli bir meslek lisesinin öğrenci bulması ve ekonomik olarak yaşayabilmesi çok zordur. Bir finansöre ihtiyaç vardır (Örneğin, Özel Enka Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde eğitim alan öğrencilerin tamamı karşılıksız tam burslu olarak okumakta; eğitim, servis ve yemek gibi hizmetlerin tamamı ücretsiz olarak sunulmaktadır. Eğitim maliyetinin tamamını bir finansör sosyal sorumluluk çerçevesinde karşılamaktadır). Yaygın eğitim de örgün eğitim gibi Millî Eğitim Bakanlığı'nın yönetim ve denetiminde yürütülmektedir. Yaygın eğitim içinde en geniş yer tutan faaliyet, mesleki eğitim; mesleki eğitim içinde de en önemli eğitim faaliyeti, çıraklık eğitimidir. Özel sektörün yaygın mesleki eğitim faaliyetini iki başlık altında toplamak mümkündür. Birincisi, özel eğitim kurumlarının/firmalarının yaygın eğitim hizmeti sunmaları; ikincisi, işletmelerde yapılan mesleki eğitim faaliyetleri.

**“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ**

Yaygın mesleki eğitim hizmet sunumunun büyük çoğunluğu kamu, MEB kurumları (Mesleki Eğitim Merkezleri, Halk Eğitim Merkezleri, meslek liseleri vb.) tarafından yapılmaktadır. Burada da özel sektöre sınırlı bir hareket alanı vardır. Özel öğretim kurumlarının/firmalarının yaygın mesleki eğitimde daha fazla rol almaları ve faaliyetlerinin geliştirilmesini sağlayacak politikaların UİS’te yer alması bu açıdan çok olumludur. UİS’te AİPP kapsamında 2013 yılından itibaren her yıl 400 bin kişiye iş gücü yetiştirme kursu sağlanacağı; Hayat Boyu Öğrenmeye katılım oranının 2023 yılına kadar yüzde 8’lere çıkarılması hedeflenmiştir. Bu eğitimlerin bir bölümü de mutlaka özel sektör eğitim kurumları tarafından gerçekleştirilecektir. Bu faaliyetler, bu kuruluşlar için önemli bir pazar oluşturacak, böylelikle bu kuruluşların mesleki eğitime yatırım yapmaları sağlanmış olacaktır.

Eylem planı taslağında sosyal taraflar ve/veya üçüncü sektör olarak adlandırabileceğimiz odalar, meslek kuruluşları, işçi işveren kuruluşlarının mesleki eğitime yöneltileceği belirtilmektedir. İfade şöyledir: “Odalar, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının mesleki ve teknik eğitimde daha fazla öncelik almaları sağlanarak özel sektör tarafından verilen uygulamalı eğitimi teşvik etmeleri ve destek olmaları sağlanacaktır... Özel sektör, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının meslek eğitimi vermeleri özendirilecektir... Meslek kuruluşları ve vakıfların eğitim kapasitesi oluşturma çalışmaları desteklenecektir.”

Burada sosyal taraflar ve/veya üçüncü sektöre iki farklı rol yüklenmek istendiği anlaşılmaktadır. Birincisi, odalar, meslek kuruluşları ve işçi işveren kuruluşlarının mesleki eğitimde öncelik almaları, özel sektör tarafından verilen uygulamalı eğitimi teşvik etmeleri ve desteklemeleridir. İfade de geçen “öncelik alma” “teşvik” ve “desteğin” nasıl olacağı konusunda bir bilgi yoktur. İkincisi, meslek kuruluşlarının ve işçi işveren kuruluşlarının mesleki eğitim vermesidir. Bu rol ile ilgili “meslek kuruluşları ve vakıfların eğitim kapasitesi oluşturma çalışmaları desteklenecektir” denilerek özendirici tedbirlerin uygulanacağı belirtilmekte ancak ayrıntılar yer almamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’deki mevcut mesleki eğitimin durumunu kategorize etmek gerekirse; MEB örgün mesleki ortaöğretimde, kamu üniversiteleri MYO’larda tekel konumundadır. Burada özel sektöre hareket sahası yok gibidir. Yaygın mesleki eğitimde de MEB kurumlarının sunduğu veya istihdam öncesi bir meslek öğretmeye ilişkin yaygın mesleki eğitim faaliyetleri, devletin bir sorumluluğu olarak görülmekte ve devlet tarafından sunumu ve finansmanı sağlanmaktadır. Burada da özel sektöre sınırlı bir hareket alanı vardır. İstihdam aşamasında sürekli yaygın eğitim ise özel sektöre ve işletmelere, meslek kuruluşlarına ve sosyal taraflara bırakılmıştır. Burada da kamu bir rol üstlenmemekte ya da çok yetersiz kalmaktadır. Ulusal İstihdam Stratejisi ile bunun değiştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir²⁸.

²⁸ Kenar, N. (2012). “Ulusal İstihdam Stratejisinin Özel Sektörün Mesleki Eğitim Sistemindeki Rolüne Muhtemel Etkileri”.

“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ

- 3) Avrupa Birliği Vatandaşlığı ve Oy Hakkı,
 - 4) Vize,
 - 5) İşçilerin Serbest Dolaşımı,
 - 6) Sosyal Güvenliğin Koordinasyonu,
- konularıdır.

İşçilerin Serbest Dolaşımı konusu ilerleyen zamanlarda öğrencileri, emeklileri, işçilerin aile bireylerini de kapsar bir hale geldiği için konu “Kişilerin Serbest Dolaşımı” adı altında incelenmeye başlamıştır.

Mesleki niteliklerin karşılıklı tanınması konusunda, karşılıklı tanınmanın gerçekleşebilmesi için, eczacılık, mimarlık, diş hekimliği, doktorluk, pratisyen hekimlik, hemşirelik, ebelik ve veteriner hekimlik meslekleri için Avrupa Birliğince benimsenen asgari eğitim şartlarının yerine getirilmiş olması gerekmektedir.⁷

Bunların dışında kalan meslekler için mevcut, “genel sistem” olarak ifade edilen sistemde iki Avrupa Topluluğu Direktifi yer almaktadır.

Bunlardan ilki olan **89/48/AT** en az üç yıl süreli bir yüksekokulun bitirilmesi sonucu elde edilen mesleki niteliklerin, **92/51/AT** ise üç yıldan daha az süreli bir eğitimin sonucu elde edilen mesleki niteliklerin karşılıklı tanınmasını düzenlemektedir.

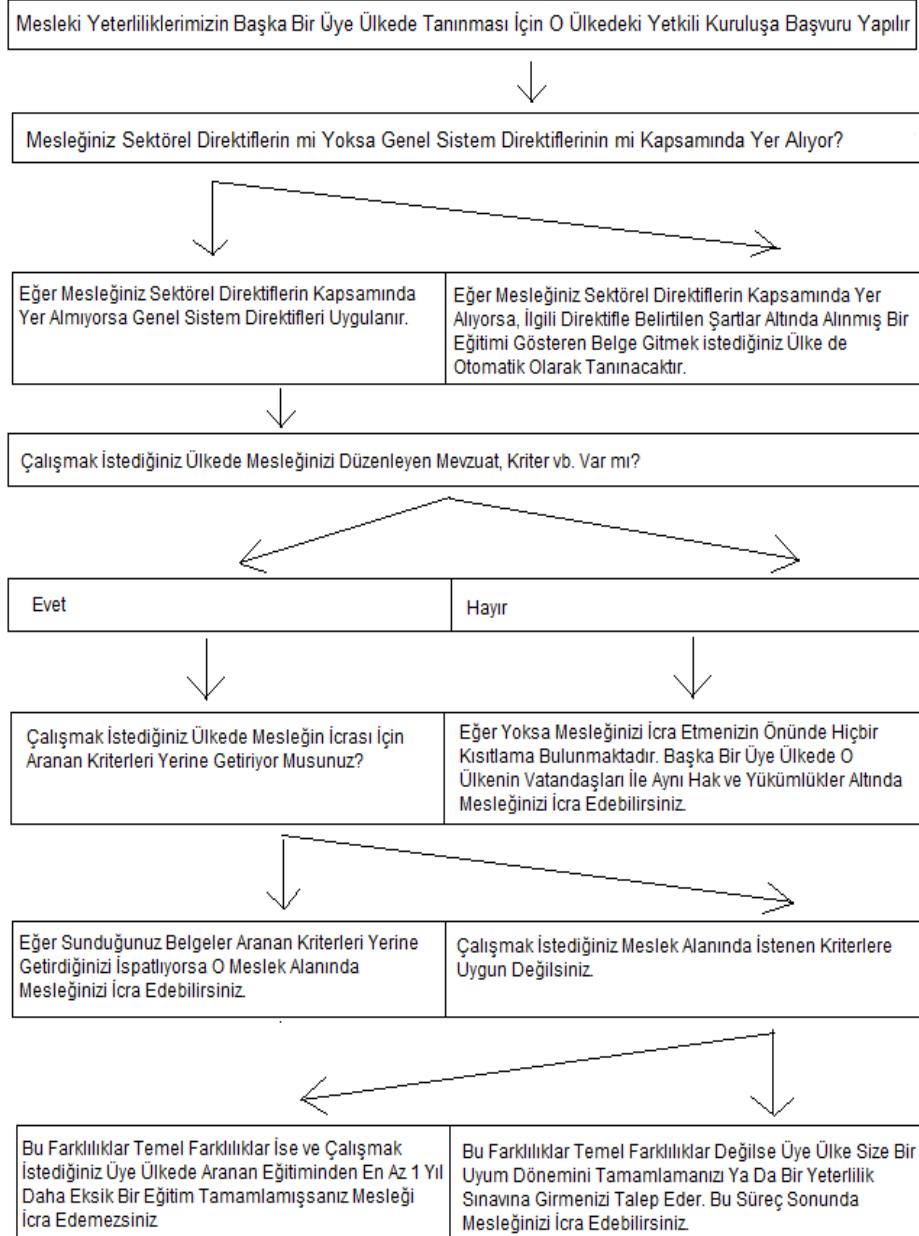
Ancak yukarıda da belirtildiği üzere hali hazırda Topluluk tarafından son çalışmaları yapılmakta olan direktif taslağı avukatlık mesleği dışında kalan tüm meslekler için “tek bir direktif”i yürürlüğe koymayı amaçlamaktadır.⁷

Mesleki niteliklerin karşılıklı tanınması sistemi şu şekilde işlemektedir (Tablo 1):

Başka bir üye ülkede çalışmak isteyen bir üye devlet vatandaşı o ülkedeki yetkili kuruma müracaat eder. Eğer sahip olduğu meslek sektörel direktiflerin kapsamında yer alan bir meslek ise mesleki niteliğini kazandığı öğrenim sonucu aldığı belgeyi yetkili makama sunar ve mesleki niteliği otomatik olarak tanınır.³⁷

³⁷ Communication From The Commission, Free Movement of Workers – Achieving the Full Benefits and Potential, Brussels, 11.12.2002, COM(2002) 694 final.

Tablo 1. Mesleki Yeterliliklerin AB Ülkelerinde Tanınması Prosedürü

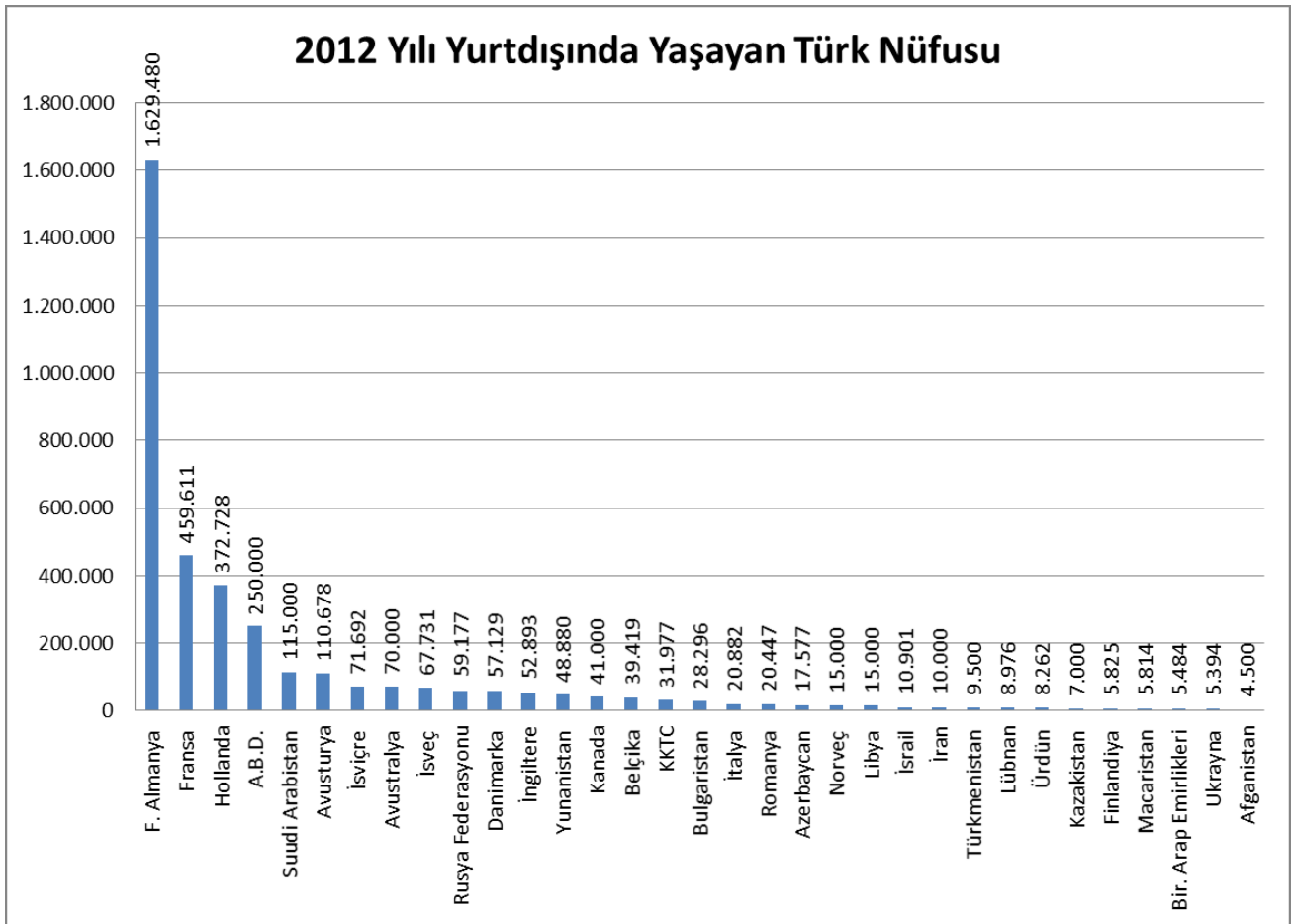

Eğer sahip olduğu meslek sektörel bir direktifle düzenlenmiyorsa başvuru sahibi “Genel Sistem” olarak nitelendirilen sistem çerçevesinde başvurusunu yapar. Eğer çalışmak istediği meslek alanı o üye ülkede herhangi mevzuat ile düzenlenmemişse sahip olduğu mesleği herhangi bir kısıtlama olmadan icra eder⁴².

“Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon” ile “Mesleki İş Gücü Dolayımı (Konvertibilite)”
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ

Buna göre ülkemiz insanların yoğun olarak bulunduğu ABD., Suudi Arabistan, İsviçre, Rusya Federasyonu, Danimarka, İngiltere, Yunanistan, Kanada, Bulgaristan, İtalya, Romanya, Azerbaycan, Norveç, İsrail, İran, Türkmenistan, Lübnan, Kazakistan ülkeleriyle Türkiye'nin iş gücü anlaşması imzalamadığı, ancak bu ülkelerden Danimarka, İngiltere, Kanada, Romanya, Azerbaycan, Norveç ile sosyal güvenlik anlaşması imzaladığı belirlenmiştir. Ayrıca Türk vatandaşlarının Avrupa Birliği ve diğer ülkelerde icra ettikleri mesleklerin dağılımı hakkında da bir veriye ulaşılamamıştır.

Tablo 3. 2012 Yılı Yurtdışında Yaşayan Türk Nüfusu

Tablo 4'ten görüldüğü gibi Türkiye; 11 AB ülkesi ve 11 diğer ülkeler olmak üzere toplam 22 dünya ülkesi ile kendi vatandaşlarının çalışma hakları açısından mağdur olmaması için sosyal güvenlik anlaşması imzalamıştır³⁸.

Tablo 4. Türkiye Cumhuriyeti ile Sosyal Güvenlik Anlaşması İmzalayan Ülkeler

Almanya *	Avusturya *	Belçika *
Çek Cumhuriyeti *	Danimarka	Fransa *
Hollanda *	İngiltere *	İsveç *
Lüksemburg *	Romanya *	Arnavutluk
Azerbaycan	Bosna Hersek	Gürcistan
İsviçre	K.K.T.C.	Kanada
Quebec	Libya	Makedonya
Norveç		

* AB ülkesi

Diğer ülke vatandaşlarının Türkiye'de icra etmesinin yasak olduğu meslekler Tablo 5'te sıralanmıştır³⁹.

Tablo 5. Türkiye'de Diğer Ülke Vatandaşlarının Yapmasının Yasak Olduğu Meslekler

1. Diş Tabipliği, Dişçilik, Ebelik, Hastabakıcılık (Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun)
2. Eczacılık (Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun uyarınca)
3. Veterinerlik (Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tartzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun)
4. Özel Hastanelerde Sorumlu Müdürlük (Hususî Hastaneler Kanunu)
5. Avukatlık (Avukatlık Kanunu)
6. Noterlik (Noterlik Kanunu)
7. Özel veya Kamu Kuruluşlarında Güvenlik Görevlisi (Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun)
8. Karasuları Dâhilinde Balık, İstiridye, Midye, Sünger, İnci, Mercan İhracı, Dalgıçlık, Arayıcılık, Kılavuzluk, Kaptanlık, Çarkçılık, Katiplik, Tayfalık vb. (Kabotaj Kanunu)
9. Gümrük Müşavirliği. (4458 sayılı Gümrük Kanununun 227. maddesi gereğince)

³⁸ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2013),

http://www.csqb.gov.tr/csqbPortal/yabancilar.portal?page=sosyal_guvenlik.

³⁹ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2013), <http://www.csqb.gov.tr/csqbPortal>.

Mesleki Eğitimin Ulusal - Uluslararası Rekabete Açılması ve Sertifikasyon ile Mesleki İş Gücü Dolaşımı (Konvertibilite)
AKADEMİK ARAŞTIRMA PROJELERİ

- Marginson, S.; After Globalization: Emerging Politics of Education, Journal of Education Policy, 14(1), 14-31, 1999.
- MEB (1997). Mesleki ve Teknik Öğretim Programları Tanıtım Rehberi. Ankara: Metargem Yayınları.
- MEB (2006). MEGEP, Türkiye'nin Başarısı için İtici Güç: Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi.
- MEB, (2012), "Mesleki Eğitim Stratejilerini Etkileyen - Yön Veren Kurumlar ve Kuruluşlar",
<http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/files/assets/basic-html/page62.html>, Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, s58.
- MEB (2012). Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, Antalya.
- "Mesleki Eğitimde Finansman Sorununu Çözmek Mümkün", <http://www.turkonfed.org/duyuru/bas027.pdf>, Eğitim Reformu Girişimi, Basın Bülteni, Erişim: 22.04.2013.
- MLMM Meslek Lisesi Memleket Meselesi ve ERG Raporu. (2012) Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği, Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi, www.mesleklisesimemleketmeselesi.com, Erişim: 20.04.2013.
- Sabuncuoğlu, Z. (1994). Personel Yönetimi: Politika ve Yönetimsel Teknikler. Bursa: Rota Ofset.
- Sönmez, M. (2008). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Örgün Öğretimin Sorunları ve Yeniden Yapılandırma Zorunluluğu. Eğitim ve Bilim, 33 (147), 71-84.
- TASAM, Mesleki Eğitim, Sanayi ve Yüksek Teknoloji 2023 Stratejik Rapor Özeti,
http://www.tasam.org/trTR/Icerik/4768/mesleki_egitim_sanayi_ve_yuksek_teknoloji_2023_stratejik_rapor_ozeti, Erişim: 20.04.2013.
- Tunçalp, B. K., Büyüktümtürk, F., Altın, Z. N., (1995) Orta Dereceli Mesleki Eğitimde Yeni Bir Okul Modeli: Özel Deneme Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, METES Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Türer, Osman Alp (2004) Mesleki Eğitimde İşletmelerin ve Eğitim Kurumlarının Yaşadığı Sorunlara Genel Bakış ve Çözüm Önerileri, İşveren Dergisi, http://tiskweb.com/isveren_sayfa.asp?yazi_id=964&id=55, Erişim: 20.04.2013.
- TOBB ETÜ Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi, <http://spm.etu.edu.tr/tr/publish/meslekiegitimtoplantisi.html>, Erişim: 20.04.2013.
- UNESCO, Revised Recommendation Concerning Technical and Vocational Education (2001)', in Normative Instruments Concerning Technical and Vocational Education
(<http://www.unevoc.unesco.org/pubsdir.php?akt=id&st=&id=UNESCO+publications+1&lg=en>), UNESCO, 2005. Erişim: 18.04.2013.
- YOİKK (2010), "Mesleki ve Teknik Eğitimin Yaygınlaştırılmasına ve Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Teşvik Edici Önlemlerin Belirlenmesi Raporu (Taslak)", Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu (YOİKK) İstihdam Teknik Komitesi,
http://abm.tobb.org.tr/haberler/YOİKK%20RAPOR%20_taslak.pdf, Erişim: 20.04.2013.
- YOİKK (2010), Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu, s.14.
- Yörük, S., Dikici, A. ve Uysal A. (2002). Bilgi Toplumu ve Türkiye'de Mesleki Eğitim. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 12 (2), Elazığ, 299-312.

MESLEKİ EĞİTİM, SANAYİ VE YÜKSEK TEKNOLOJİ SEKTÖR BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Abdülhalim ZAIM**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Mühendislik ve Tasarım Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü
Prof. Dr. Ahmet AYPAY, Osmangazi Eğitim Fakültesi
Prof. Dr. Ali KAHRİMAN, Okan Üniversitesi M.Y.O. Müdürü
Prof. Dr. Ayşen BAKİOĞLU, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Çetin BOLCAL, Kültür Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Fahamet AKIN, İstanbul Kültür Üniversitesi M.Y.O. Müdürü
Prof. Dr. Hasan Semih GÜNEŞ, Ege Meslek Yüksekokulu Müdürü, Havacılık ve Uzay Kümelenmesi Derneği Başkanı
Prof. Dr. Kemalettin ÇONKAR, Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Koray TUNÇALP, Bahçeşehir Üniversitesi METGEM (Mesleki Teknik Eğitimi Geliştirme Merkezi) Meslek Eğitimi Dergisi Editörü
Prof. Dr. Mustafa ÇIKRIKÇI, İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz BORAT, İstanbul Ticaret Üniversitesi Mühendislik ve Tasarım Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Yük. Müh. Oktay ALNIAK, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Selahattin TURAN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR, Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. İbrahim Hakan YETKİNER, İzmir Ekonomi Üniversitesi
Doç. Dr. K. Batu TUNAY, Yıldız Teknik Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü
Doç. Dr. Mustafa AYDIN, Dumlupınar Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Müdürü
Doç. Dr. Oktay Cem ADIGÜZEL, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Adnan BOYACI, Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cem B. ÜSTÜNDAĞ, Yıldız Teknik Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Teknik Programlar Bölüm Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Cengiz ŞİMŞEK, Fatih Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Ebru ESENDEMİR, Yaşar Üniversitesi M.Y.O. Müdür Yardımcısı
Yrd. Doç. Dr. Hakan ÇELİKKOL, Dumlupınar Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü
Yrd. Doç. Dr. İ. Hakan KARATAŞ, Fatih Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. İldem DEVELİ, Kültür Üniversitesi M.Y.O. Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Kemal KARAYORMUK, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sultandağı M.Y.O. Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Kenan ÖZCAN, Adıyaman Üniversitesi BÖTE Bölüm Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Vedat DEMİR, Karabük Üniversitesi Eskipazar MYO Müdürü
Dr. Begüm ERDİL ŞAHİN, İstanbul Kültür Üniversitesi Araştırma Görevlisi
Dr. Hanifi PARLAR, İstanbul Ticaret Üniversitesi Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı
Dr. Necdet KENAR, TÜSİAD Mesleki Eğitim Çalışma Grubu Başkanı / MESS (Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası) Eğitim Vakfı Gn. Müdürü
Dr. Necmi DAYDAY, TASAM YKÜ, UAEA (E) Müfettişi
Ali TÜRER, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, Öğretim Görevlisi
Azize GÖKMEN, Bahçeşehir Üniversitesi METGEM (Mesleki Teknik Eğitimi Geliştirme Merkezi) Başkanı, MYO Müdürü
Erdal KÜÇÜKOĞLU, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman
Mehmet GÜLTEKİN, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman
Murat KARASOY, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman
Sinan ÖZDEMİR, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Uzman

TSV 2023 AKİL KİŞİLER KURULU

Ambassador (R) Umit Pamir (NATO Wise Men Board Member)

Prof. Nilufer NARLI

Ambassador (R) Murat BİLHAN

Ambassador (R) Ömür ORHUN

Prof. Sema KALAYCIOĞLU

Prof. İlhan TEKELİ

TSV 2023 PROJESİ BİLİM KURULU

Yrd. Doç. Dr. Engin SELÇUK, Proje Yöneticisi

Doç. Dr. Ayhan KAYA

Prof. Dr. Nadir DEVLET

Büyükelçi (E) Murat BİLHAN

Büyükelçi (E) Ümit PAMİR

Prof. Dr. Hasan KÖNİ

Dr. Nihat Ali ÖZCAN

Büyükelçi (E) Uluç ÖZÜLKER

Büyükelçi (E) Doç. Dr. Ali Engin OBA

Doç. Dr. Mithat ÇELİKPALA

Doç. Dr. Mert BİLGİN

Büyükelçi (E) Ömür ORHUN

Yrd. Doç. Dr. Abdullah ÖZKAN

Prof. Dr. Nilüfer NARLI

Doç. Dr. Emre BAĞÇE

Doç. Dr. Hikmet KIRIK

Prof. Dr. Hasan SELÇUK

Orhan PAK

Prof. Dr. Ahmet KARA

Prof. Dr. Erişah ARICAN

Prof. Dr. İhsan IŞIK

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN

Dr. Necmi DAYDAY

Doç. Dr. Cemil ARIKAN

Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ

Ünal AZAKLIOĞULLARI

Cengiz ULTAV

Dr. Ulvi ADALIOĞLU

Prof. Dr. Kenan GÜRSOY

Dr. Reşat UZMEN

Büyükelçi Pulat TACAR

Tuğgeneral (E) Reşat ÖDÜN

Prof. Dr. Rahmi KARAKUŞ

Prof. Dr. Veysel ULUSOY

Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU

Doç. Dr. Burçin YURTOĞLU